

TRAGOM JEDNE MEĐUNARODNE UMJETNIČKE MREŽE

Povodom pedeset godina od Prvog međunarodnog susreta umjetnika u Veloj Luci 1968.

Rada Dragojević Ćosović
Centar za kulturu Vela Luka
Obala 2, br. 19
HR-20270 Vela Luka
radad7448@gmail.com

Primljeno: 13.3.2018.

UDK 738.5

Sažetak: U kolovozu 2018. godine navršit će se pedeset godina od Prvog međunarodnog susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci. Ova važna obljetnica svakako zahtijeva da se osvrnemo na manifestacije započete 1968. godine, a koje su ostavile dubok trag na kulturni i umjetnički život Vele Luke u narednim desetljećima. Javna prezentacija Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci kao i njihova interpretacija u kontekstu vremena u kojem su nastali te upoznavanje javnosti s uvjetima rada i nastanka različitih likovnih ostvarenja i arhitektonskih projekata u specifičnom okruženju kao što je bila Vela Luka krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća čine se danas itekako potrebnim. Ovaj tekst uz kraći povijesni uvod daje pregled planiranih aktivnosti na tom tragu.

Ključne riječi: Međunarodni susreti likovnih umjetnika, Vela Luka, 50. obljetnica, Centar za kulturu Vela Luka

Ideja o osnivanju umjetničkih manifestacija u Veloj Luci pod nazivom *Međunarodni susreti likovnih umjetnika* potekla je od supružnika Petra Omčikusa (* 1926.) i Kose Bokšan (1925.-2009.), umjetnika sa stalnom adresom u Parizu koji su ljeti dolazili u svoju kuću u uvali Plitvine. Ideja se temeljila na potrebi za novim odnosima i pristupima stvaralaštvu kroz različite vidove kolektivnog rada, za aktivnijim odnosom umjetnika i publike, s konačnim ciljem međusobnog upoznavanja i zbližavanja umjetnika istočnih i zapadnih zemalja. Prigodom svog boravka u Veloj Luci za vrijeme turističke sezone 1967. godine Petar Omčikus i Kosa Bokšan iznijeli su zamisao o organiziranju susreta, ne samo europskih nego i umjetnika iz drugih kontinenata za vrijeme turističke sezone. Zamisao je naišla na podršku svih društveno-političkih djelatnika u mjestu, jer bi ostvarenje ove ideje doprinijelo mnogo većem razvoju turizma ne samo u Veloj Luci, već na čitavom području tadašnje korčulanske općine. Velolučani su isključivo sami podnosili financijski teret Susreta s ciljem da Vela Luka postane poznati eksperimentalni umjetnički centar. U financiranju susreta sudjelovat će: Brodogradilište „Greiben“, Ugostiteljsko poduzeće „Istra“, Trgovačko poduzeće „Izbor“, Poljoprivredna zadruga, Mjesna zajednica i Turističko društvo Vela Luka. Uz potonja dva, organizator susreta bilo je Narodno sveučilište Vela Luka.

Prvi međunarodni susret umjetnika održan je od 9. do 31.8.1968. godine. Zamisao inicijatora i organizatora bila je da se tijekom kolovoza 1968. stvore uvjeti da određeni broj umjetnika iz svijeta i bivše države u mozaiku realizira svoje ideje. Veliki broj umjetnika odgovorio je na poziv i tijekom dvadeset dana realizirano je sedamdesetak mozaik ploča od kojih je jedan dio ugrađen u monumentalni spomen pano veličine 24 m² u središtu Vele Luke, a drugi predan poduzećima i ustanovama u mjestu. Osim izrade mozaika, *Susret 1968.* obilježila je međunarodna izložba s djelima sudionika Susreta, narodna muzička svečanost koju je organizirao francuski kompozitor Luc Ferrari (1925.-2005.) i u kojoj su sudjelovali izvođači iz mjesta, prisutni umjetnici i veliki broj stanovnika Vele Luke kao i razgovori u kojima su sudjelovali strani i domaći kritičari.

Svakako treba naglasiti da je ova likovna manifestacija bila je medijski izvrsno popraćena o čemu svjedoče brojni novinski članci u domaćem i stranom tisku. Kako se da zaključiti iz uvodnog teksta publikacije „Vela Luka 68“ koja je tiskana odmah nakon održavanja Prvog međunarodnog susreta, susret umjetnika u Veloj Luci je spadao u najznačajnije susrete ove vrste u bivšoj Jugoslaviji kako po broju umjetnika koji su došli da prema zamisli organizatora stvaraju mozaike, tako i po broju umjetnika koji su bili zastupljeni na međunarodnoj izložbi s ukupno 54 djela, a koju je otvorio akademik Šime Vučetić (1909.-1987.) u Zadružnom domu u Veloj Luci 17.8.1968. Izložba je kasnije prenesena u Beograd i druge gradove bivše države.

Susret umjetnika u Veloj Luci je spadao u najznačajnije susrete ove vrste u bivšoj Jugoslaviji kako po broju umjetnika, tako i po broju umjetnika koji su bili zastupljeni na međunarodnoj izložbi s ukupno 54 djela.

Na susretu je sudjelovalo 29 stranih i domaćih umjetnika, jedan muzičar i osam kritičara, dva strana novinara i dopisnici domaćih listova. Prema popisu u publikaciji „Vela Luka 68“, zastupljeni su bili sljedeći umjetnici i likovni kritičari: Endre Balint (Mađarska), Claude Bellgarde (Francuska), Kosa Bokšan (ex Jugoslavija), Vaclav Boštik (ex Čehoslovačka), Tadeusz Brozowski (Poljska), Jacques Busse (Francuska), Ciubotaru Florin (Rumunjska), Corneille (Nizozemska), Stojan Čelić (ex Jugoslavija), E.R. Gillet (Francuska, nije bio osobno prisutan), Tadeusz Kantor (Poljska), Joko Knežević (ex Jugoslavija), Jan Kotik (ex Čehoslovačka), Julio Le Parc (Argentina, nije bio osobno prisutan), Edo Murtić (ex Jugoslavija, nije bio osobno prisutan), Jean Messagier (Francuska), Branko Omčikus (ex Jugoslavija), Achille Perilli (Italija), Šime Perić (ex Jugoslavija), Ivan Picelj (ex Jugoslavija, nije bio osobno prisutan), Andres Rac (Mađarska), Paul Rebeyrolle (Francuska),

Brigitte Simlinger (Austrija), Otokar Slavik (ex Čehoslovačka), Jesus Raphael Soto (Venezuela, nije bio osobno prisutan), Yasse Tabutchi (Japan), Aleksandar Tomašević (ex Jugoslavija, umro u vrijeme priprema susreta), Kemal Širbegović (ex Jugoslavija), Jean-Clarence Lambert (Francuska), Miroslav Mičko (ex Čehoslovačka), Georges Boudaille (Francuska) i Luc Ferrari (Francuska).

Mozaici su realizirani na otočiću Proizdu na koji su sudionici Susreta svakodnevno odlazili organiziranim prijevozom i tamo dobivali obroke. O odlasku na Proizd, pored fotografija, svjedoči likovni kritičar i direktor Pariškog bijenala Georges Boudaille (1925.-1991.):

Svakog jutra pred hotel bi pristajao brod koji bi odvodio celu grupu na ostrvce Proizd. U zgradi koja do tad nije služila, dvadeset četiri umetnika iz raznih zemalja redali su raznobojne deliće kamenja. Na završetku njihovog rada stvoren je monumentalni mozaik, doličan njihovoj snazi i koji će ostati svedočanstvo njihovog susreta... Kako sjediniti umetnike ako ne radom, diskusijom, ukratko umetnošću? Sa radošću sam ponovno sreo jugoslovenske prijatelje, nastavljao sam s francuskim slikarima razgovor suviše često prekidano, otkrivao Čehe i Slovake, vidio Talijane pod jednim novim svetlom, sa Mađarima sam obnovio odnose, Poljaci su već bili stari znanci. U domenu mozaika poimanja su se suprostavljala, nekad u tišini nekad bučno. Malo rasprava, mnogo tihih eksperimenata u samoći jedno pored drugog. (Celić 1968: 14)

Dvojezična publikacija (na srpsko-hrvatskom i francuskom jeziku) „Vela Luka 68“ uz popis sudionika Susreta, sadrži i nekoliko opširnijih tekstova likovnih kritičara, i to pariškog kritičara i teoretičara Georges Boudaillea, urednika francuskog časopisa „Opus“ Jeana-Clarencea Lamberta, kao i onaj francuskog muzičara Luca Ferrarija koji govori o razlikama između happeninga i „narodne svetkovine“ kakvu je on režirao u Veloj Luci. Publikacija obuhvaća i osvrt kritičara Vladimira Malekovića te raspravu češkog kritičara Miroslava Mička. Isto tako i kraće komentare umjetnika o njihovim iskustvima na susretu (Janine Warnod, kritičarke lista „Le Figaro“, talijanskog slikara Achile Perillija, francuskog slikara Jeana Messagiera i drugih),

crno-bijele fotografije procesa nastanka mozaika i druženja umjetnika na otočiću Proizdu, fotografije završenih mozaika i poemu-manifest „Pakiranje“, djelo poljskog umjetnika Tadeusza Kantora (1915.-1990.), sudionika *Susreta*. Ova vrijedna publikacija iznimno je važan dokument za proučavanje Prvog međunarodnog susreta umjetnika u Veloj Luci i nažalost dostupna u malom broju primjeraka.

Susreti u Veloj Luci održavali su se bijenalno s tim što se za svaki susret određivala nova tema i problematika. Inicijativa za međunarodne umjetničke susrete kao i za njihovo financiranje potječu iz sredstava privrede i društveno-političkih organizacija u mjestu. Tema Prvog međunarodnog susreta „Vela Luka 68“ bila je problematika mozaika i kolektivnog i individualnog stvaralaštva. Drugi međunarodni susret „Vela Luka 70“ posvećen je temi realizacije turističkog naselja u uvali Plitvine i integraciji arhitekture, kiparstva i slikarstva. Tema i cilj trećeg međunarodnog susreta umjetnika „Vela Luka 72“ bila je suradnja umjetnika s ljudima ovog kraja na području novih medija i tradicionalnih vidova umjetnosti. Karakter velolučkih likovnih susreta bio je eksperimentalan, a cilj svakog ovog susreta bio je ostvarenje konkretnih rezultata tijekom susreta, koji bi predstavljali trajan doprinos ljudima Vele Luke i široj zajednici općenito.

* * *

Povodom pedeset godina od održavanja Prvog međunarodnog susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci do sada je u Centru za kulturu Vela Luka pokrenut niz aktivnosti kojima se nastoji valorizirati manifestacije interdisciplinarnog karaktera, a koje su u svoje aktivnosti uključivale velik broj mještana.

Dosadašnje aktivnosti naslanjaju se na umjetničku građu i dokumentaciju Međunarodnih susreta likovnih umjetnika koja se čuva u Centru za kulturu Vela Luka i dijelom u Arhivskom sabirnom centru Korčula-Lastovo, a uključuju prikupljanje građe i informacija od mještana, atribuiranje pojedinih mozaika nastalih 1968., intervjuiranje organizatora i inicijatora susreta Petra Omčikusa i pok. Kose Bokšan, prelušavanje audio materijala,

pisanje tekstova za web i stručne časopise, pronalaženje prostora unutar zgrade Centra za kulturu Vela Luka za trajnu prezentaciju onih mozaika koji do sada nisu bili dostupni javnosti, fotografiranje, mjerenje, pronalaženje načina za restauriranje oštećene građe i drugo.

Do sada je u Centru za kulturu Vela Luka pokrenut niz aktivnosti kojima se nastoji valorizirati manifestacije interdisciplinarnog karaktera međunarodnih susreta umjetnika.

Trenutne i buduće aktivnosti vezane za proučavanje Međunarodnih susreta u Veloj Luci uključuju daljnja terenska i arhivska istraživanja, intervjue s pojedinim sudionicima i svjedocima susreta, obradu materijala i njegovo javno prezentiranje. Javna prezentacija uključivala bi izložbu dijela mozaika, dokumentacije o nastanku istih, fotografske i audio građe, hemeroteke, dvojezične publikacije koja bi pobliže objasnila i šire kontekstualizirala susrete te javnu raspravu. Naravno, treba istaknuti da će način prezentacije uvelike ovisiti o financijskim mogućnostima Centra za kulturu Vela Luka.

Značaj javne prezentacije jest u tome što bi ovo bila prva veća javna valorizacija dijela građe Međunarodnih susreta u Veloj Luci, a što bi dovelo do senzibiliziranja javnosti za očuvanjem građe i sjećanja na nekadašnje kontekste i uvjete umjetničkog djelovanja u specifičnom okružju i uvjetima tadašnjeg društva. Javna prezentacija doprinijela bi vrednovanju, zaštiti i trajnoj prezentaciji predmeta i građe nesumnjive društvene, umjetničke i arhitektonske relevantnosti u vrijeme socijalizma.

Prostor izložbeno-prezentacijskog dijela programa je Galerija Centra za kulturu Vela Luka i prizemlje Centra za kulturu Vela Luka, točnije prostor koji se donedavno koristio za potrebe Dječjeg vrtića „Radost“ kao i atrij Centra za kulturu

Vela Luka u kojem se unutar polukružnih kamenih niša nalaze mozaici nastali 1968. Aktivnosti se mogu podijeliti na istraživački dio, izložbeno-prezentacijski dio i medijacijski dio.

Istraživački dio odnosi se na istraživanje i obradu postojeće dokumentacije u Centru za kulturu Vela Luka i na gradivo u Arhivskom sabirnom centru Korčula-Lastovo te intervjuiranje sudionika Susreta.

Izložbeno-prezentacijski dio uključio bi panoe s tekstovima kojima bi se javnosti predstavile značajke Međunarodnih susreta u Veloj Luci uz fotografije i novinske članke iz domaćeg i stranog tiska. Naravno, u galerijskom prostoru bili bi izloženi i najreprezentativniji eksponati nastali u vrijeme Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci poput stolice u mozaiku poljskog umjetnika Tadeusza Kantora „Mosaic emballage“, mozaika češkog umjetnika Jana Kotika i drugo. Svakako bi trebalo prezentirati i nacrt turističkog naselja u uvali Plitvine kubanskog arhitekta Ricarda Porroa (1925.-2014.), kao i druge vrijedne nacрте. Medijacijski dio projekta sastojao bi se od javnih predavanja i razgovora na kojima bi sudjelovali umjetnici i stručnjaci poput teoretičara arhitekture Tomislava Premerla, povjesničara umjetnosti Dalibora Prančevića, muzejske savjetnice Jadranke Vinterhalter, povjesničara umjetnosti Jerka Denegrija, umjetnika i organizatora Susreta Petra Omčikusa, medijskog umjetnika Darka Fritza i drugih. Važno je i ovdje naglasiti da će dolazak i smještaj sudionika ovisiti o financijskim sredstvima Centra za kulturu Vela Luka.

Temeljni ciljevi svih navedenih aktivnosti su upoznavanje šire javnosti s dosezima Međunarodnih susreta likovnih umjetnika u Veloj Luci, njihova valorizacija te prezentacija obrađenog materijala i njegova šira kontekstualizacija. Kao dokumentacija cjelokupnog projekta uredila bi se i tiskala dvojezična publikacija koja bi bila novi dostupan izvor o navedenoj temi.

Sva tri Međunarodna susreta održana u Veloj Luci od 1968. do 1972. svjedočanstvo su društveno-političkih okolnosti u našem mjestu koje su omogućile da veliki broj renomiranih domaćih i stranih umjetnika boravi i stvara u Veloj Luci o trošku lokalne zajednice i da mjestu u trajno

vlasništvo ostanu vrijedna umjetnička djela s ciljem oplemenjivanja prostora od javnog značaja. Ključne osobe u realizaciji Susreta svakako su supružnici Petar Omčikus i Kosa Bokšan čiji su utjecaj i brojna poznanstva bitno utjecala na izbor pozvanih sudionika.

Osim u Centru za kulturu u čijem je prostoru stalno izloženo desetak većih mozaika, osamnaest mozaika iz 1968. nalazi se u središtu Vele Luke na velikom spomen panou s centralnim motivom golubice s maslinovom granom i popisom imena svih sudionika i zemljom porijekla svakog pojedinog stranog autora. Tri mozaika nalaze se u prizemlju hotela „Jadran“, dva mozaika nalaze se u prostoru „Splitske banke“ u kojem je nekada bio Klub Brodogradilišta „Greben“, a dva mozaika, jedan nasuprot drugog, nalaze se na ulazu u Zadržni dom u Veloj Luci. Jedan mozaik bio je poklonjen susjednom Blatu. Autori ovih mozaika mahom su renomirani autori iz raznih europskih zemalja, kao i priznati domaći autori, a njihovo zajedničko postavljanje svjedoči o težnji da se stvori kolektivno umjetničko djelo i da se povežu umjetnici Istoka i Zapada. Tako su u prizemlju hotela „Jadran“ zajedno, poput triptiha, postavljeni mozaici umjetnika Ferdinanda Kulmera (1925.-1998.), francuskog umjetnika Jeana Messagiera (1920.-1999.), i poljskog umjetnika Tadeusza Brzozowskog (1918.-1987.). U Zadržnom domu na ulazu stoje jedan nasuprot drugog mozaici češkog umjetnika Vaclava Boštika (1913.-2005.) i ruskog umjetnika Vasileva Aleksandra Pavloviča¹. U prostoru „Splitske banke“ nalaze se mozaici Stojana Čelića (1925.-1992.) i nizozemskog umjetnika Corneillea (1922.-2010.), jednog od članova utjecajne umjetničke grupe COBRA. U atriju Centra za kulturu Vela Luka unutar polukružnih kamenih niša nalaze se mozaici Joke Kneževića (1907.-1988.), francuskog umjetnika Jacquesa Bussea (1922.-2004.), Kose Bokšan, Ante Marinovića (1947.), francuskog umjetnika Claudea Bellegardea (1927.) i Ferdinanda Kulmera. Nasuprot ulaza u Narodnu knjižnicu „Šime Vučetić“

¹ Njegovo ime nije zavedeno u službenim popisima sudionika niti je objavljeno u publikaciji „Vela Luka 68“. Pojavljuje se potpisano pod jednom skicom za mozaik i može se pretpostaviti kako je boravio neslužbeno i „incognito“ zbog tadašnje službene politike SSSR-a. Ostaje zadatak da se u sljedećim istraživanjima njegova pojava na ovom susretu potvrdi i dodatno rasvijetli.

i Galeriju Centra za kulturu Vela Luka nalazi se mozaik češkog umjetnika Jana Kotika (1916.-2002.), a na stepeništu koje vodi prema Galeriji i Arheološkoj zbirci Vela spila nalazi se mozaik francuskog umjetnika Paula Rebeyrollea (1926.-2005.).

U prizemlju Osnovne škole Vela Luka nalaze se tri mozaika. Jedan je djelo Ante Marinovića, jedan francuskog umjetnika Paula Rebeyrollea i jedan za sada nepoznatog autora. U prostor kojeg je donedavno koristio mjesni dječji vrtić u prizemlju Centra za kulturu Vela Luka nedavno je postavljeno petnaestak mozaika manjih dimenzija iz 1968. Većina ih je atribuirana, a prezentirat će se u kolovozu 2018. godine zajedno s ostalim eksponatima na obljetničkoj dokumentarnoj izložbi povodom pedeset godina od Prvog međunarodnog susreta u Veloj Luci.

Među ovim mozaicima nešto manjih dimenzija nalazi se i mozaik s natpisom „C' est un reve collectif“ /*Ovo je kolektivni san*/. Autor mozaika je urednik francuskog časopisa „Opus“ Jean-Clarence Lambert (1930.) koji je o Susretu izjavio:

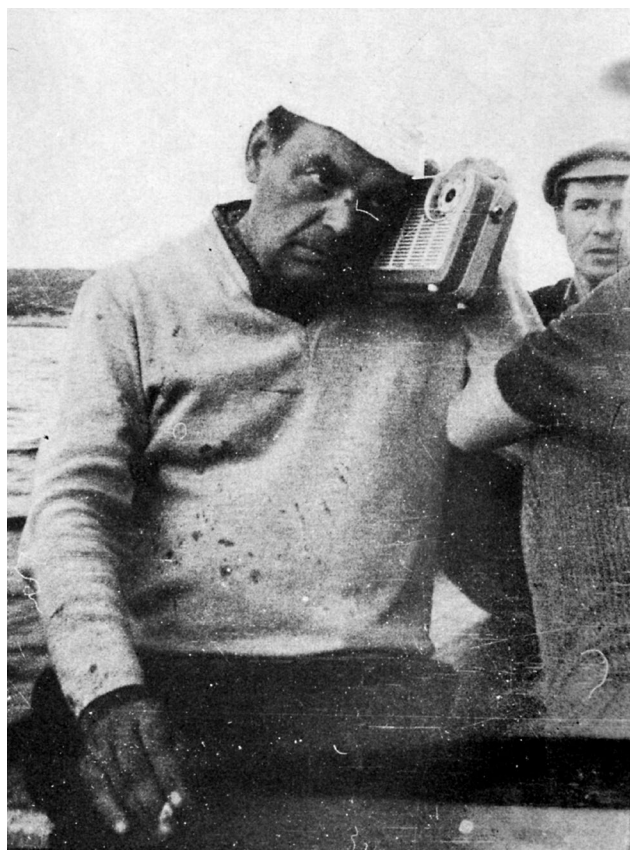
Smatram da je Susret u Veloj Luci posebno značajan događaj u umjetničkom životu Europe i ponosan sam da sam bio uključen u to. Zahvaljujući širini naših jugoslavenskih prijatelja, umjetnika i intelektualaca i naših domaćina u Veloj Luci, umjetnici Istoka i Zapada mogli su ostvariti kolektivno djelo posve različitih stilova, ali koje je svjedočanstvo morala misli zajedničkih svima. Nije teško dati definiciju: radi se o pojmu slobode koji nas vodi u akciju—akciju estetsku i intelektualnu, znači: kreaciju—akciju političku: da svi ljudi budu gospodari svoje sudbine kao što su to već umjetnici. (Celić 1968: 28)

Izvori

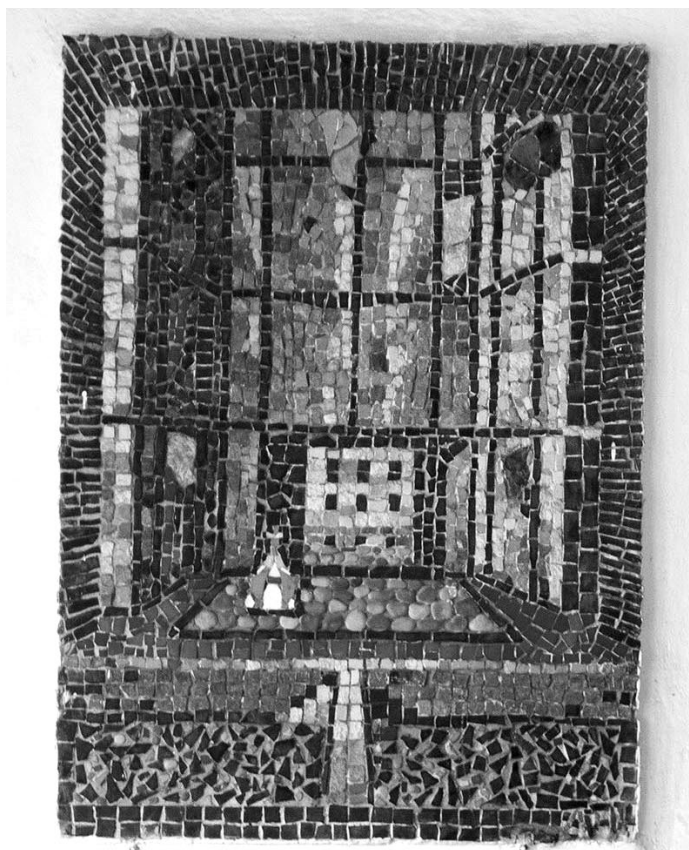
- Centar za kulturu Vela Luka
- Dokumentacija o Međunarodnim susretima umjetnika u Veloj Luci

Literatura

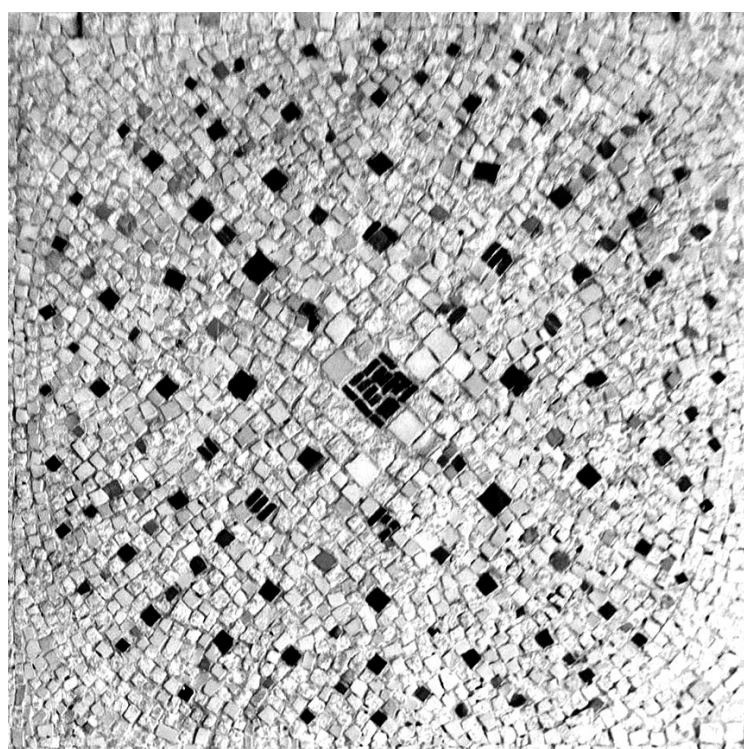
- Celić, Stojan (ur.). *Vela Luka 68*. Vela Luka: Narodno sveučilište Vela Luka, 1968.

Češki likovni kritičar Miroslav Mičko (1912.-1970.), tadašnji predsjednik čehoslovačke nacionalne sekcije Međunarodnog udruženja umjetničkih kritičara (AICA), prati događaje u svojoj domovini, Vela Luka, kolovoz, 1968.

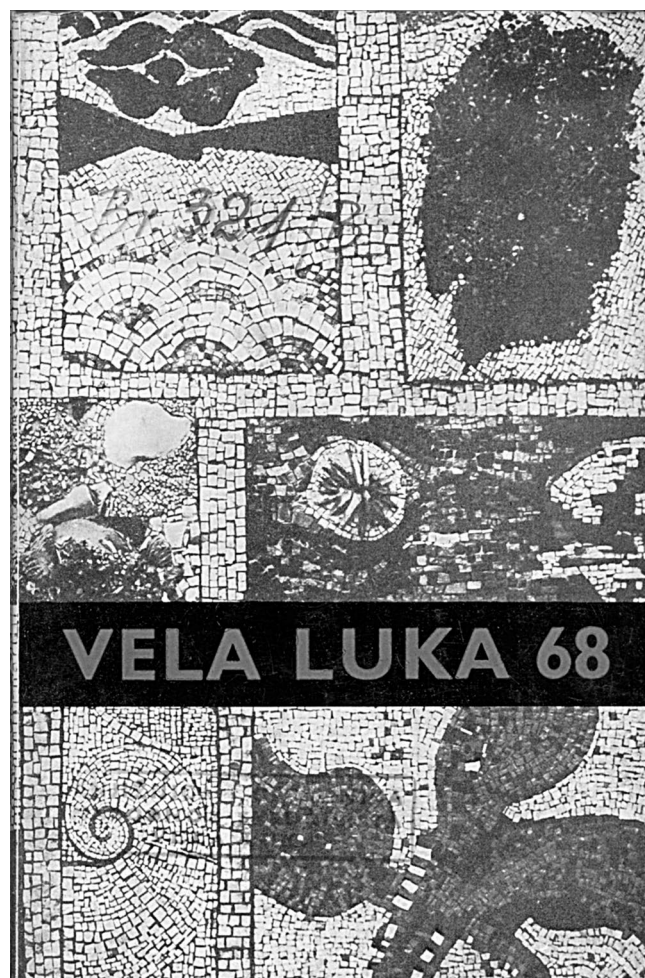
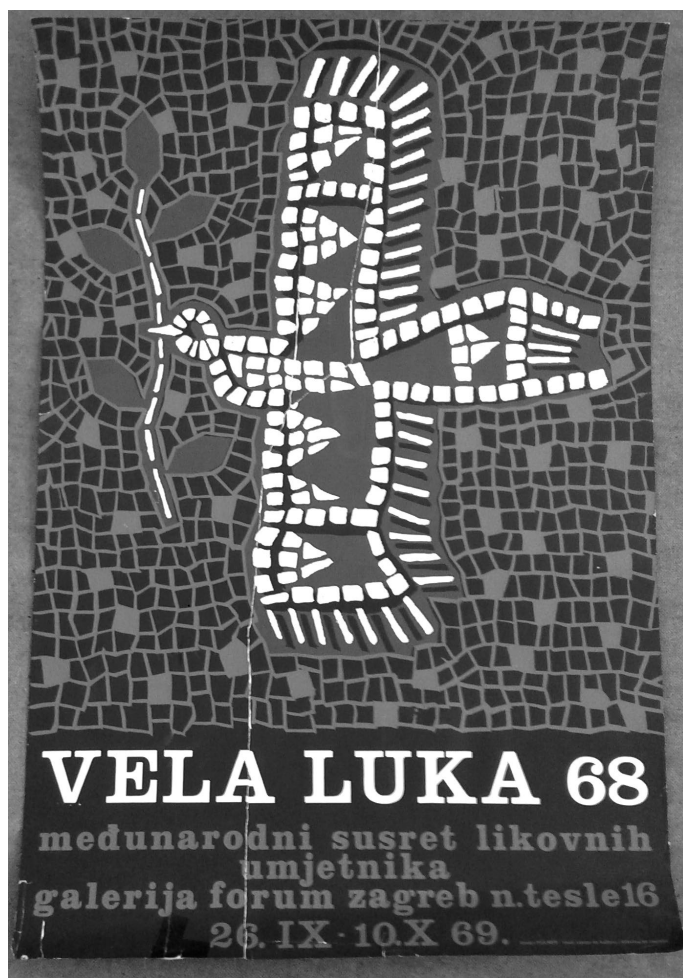

Vasilev Aleksandr Pavlovič (?), mozaik, 1968, ulaz u Zadržni dom, 115 x 85 cm.

Vaclav Boštik (1913.-2005.), mozaik, 1968, ulaz u Zadržni dom, 90 x 90 cm.

Plakat izložbe u zagrebačkoj galeriji Forum 1969. (izvor: Centar za kulturu Vela Luka).

Naslovnica publikacije „Vela Luka 68“

Autori mozaika na spomen panou u središtu Vele Luke – prednja strana (slijeva na desno): Kosa Bokšan, Achille Perilli, Vaclav Boštik, Stanislav Kolibal, Stojan Čelić i Kemal Širbegović.